

Analyse

- en analyse (av gr. *analysis*, 'oppløsning'), opprinnelig oppløsning av en helhet i sine enkelte faktorer
- innebærer:
  - ✓ nærlesning av litterære tekster
  - ✓ å studere teksten grundig
  - ✓ analyse av tekstens språklige virkemidler, struktur, plot og tematikk

Analyse – skritt etter skritt

- finn / bestem følgende informasjon
  - ✓ sjanger
  - ✓ utgaver
  - ✓ litteraturhistorie
  - ✓ annotering
  - ✓ utsigelsesmodus
  - ✓ tema (abstrakt problemstilling)
  - ✓ motiver (det 'konkrete')

Analyse – skritt etter skritt

- gjør observasjoner om enkeltfenomener i teksten
- ✓ karakterene
- ✓ setninger
- ✓ språklige virkemidler
- ✓ handlingstråder
- ✓ komposisjon
- ✓ stil

Figurer basert på overføring av mening

- metafor – er et ord brukt i overført betydning eller et uttrykk som låner betydningen fra et annet felt: *Er du alt der, min mørke blom* (Tarjei Vesaas); min mørke blom = død
- epitet – karakteriserende adjektiv i en metafor: *selsom sang* (Dagny Juel)
- personifikasjon – en metafor hvor noe abstrakt og formløst blir konkret og 'får en kropp': *krigen hadde lange negler* (Rune Tuverud)
- prosopopeia – i slekt med personifikasjon, gir stemme og ansikt til de fraværende, de døde, overnaturlige vesener eller livløse: *månen lo av dem*.

Figurer basert på overføring av mening

- similien/sammenligning – baserer på overføring av mening, men sammenligner noe til noe; bruker funksjonsordet "som": *Augo til min far såg ut som to speilleg når han snakka om Radio* (Arne Ruset)
- symbol – et bilde som viser til noe annet og noe mer en seg selv; det er gjerne slik at et symbol er konkret og viser til noe abstrakt: Ijå = døden
- allegori – litterær struktur som har større omfang en symbol, består gjerne av flere symboler eller utvidete metaforer og inngår sammen i en større sammenheng

Figurer basert på omskrivning av mening

- perifraser – en utvidende omskriving av et begrep, en gjenstand, en person, en egenskap eller en handling ved hjelp av flere ord; den gir ikke en ny forestilling, bare en annen representasjon av det den nevner – *Tromsø – Nordens Paris*
- synonymi – gjentakelse av forskjellige ord med tilnærmet samme betydning: *min kone, min utvalgte, elskede, hustru, ektefelle osv.*
- eufemisme – en omskriving i formildende retning: *sovne inn = død*
- litotes – er en form for omskriving som søker fremhevelse gjennom underdrivelse (er i motsetning til hyperbel): *han hadde ikke utseende i mot seg*

Figurer basert på medforståelse av mening

- metonymi – er ordbytte som går ut på et ord blir erstatt med et ord fra et beslektet
betydningsområde: *å lese Ibsen* istedenfor *å lese Ibsens verker*
- synekdoke (synekdote) – et snevert begrep erstatter et mer omfattende eller omvendt: *det blir tre flasker vin per hode*
- antonomasi – et egennavn erstattet med et fellesnavn eller en karakteriserende omskrivning som sier noe om slekt eller by (Nasareeren = Jesus)
- hyperbel – er fremhevelse gjennom overdrivelse – *å le seg nesten i hjel*

Tankefigurer

- apostrofe – en tankefigur som går ut på at senderen henvender seg til og påkaller døde ting, abstrakte fenomener, fraværende personer: *O Foraar! Foraar! Red mig!* (Henrik Wergeland)
- det retoriske spørsmålet – et spørsmål senderen ikke venter svar på: *Hvorfor skulle jeg og du inn i Guds lønndom grave?* (salme)
- paradokset – er en meningsfull selvmotsigelse: *Vi skal seire ved å tape* (Svein Ellingsen)
- eksempel – brukes for å sammenligne, forklare, kaste lys over: *At anføre tidligere begivenheder kunne for eksempel være, at...* (Aristoteles)

Talefigurer

- anafor – en type gjentakelse som går ut på at samme ord eller uttrykk blir brukt i begynnelsen av to eller flere setninger: *Jeg ser på den hvide himmel, jeg ser på...* (Sigbjørn Obstfelder)
- epifor – en identisk gjentakelse der elementet som blir gjentatt kommer til slutt i ytringen.
- allitterasjon – bokstavrim; det innebærer likhet i to eller flere ords innledende fonemer, dvs. at flere ord begynner med den samme bokstaven.
- assonans (halvrim, innrim, vokalrim) –identitet i trykksterk vokal i to eller flere ord.

Talefigurer basert på gjentakelse

- antitese – motsetninger av ord, uttrykk eller setninger: *Du med æren, jeg med skammen...* (salme)
- oxymoron – forbinder begreper som logisk ikke hører sammen: *dødslekker, dritsøt*
- ellipse – en syntaktisk forkortet funksjon